

■ راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ

مطالعه در بین دانش‌آموزان

حسین خنیفر | فاطمه طاهری | ابوالقاسم سیار

■ چکیده

هدف: ارائه پیشنهادی عملی کوتاه‌مدت و میان‌مدت براساس مدل پیشنهادی ۸ شاخه‌ای راهکارهای اجرایی. راهکارهای سازمانی، راهکارهای اجتماعی- فرهنگی، راهکارهای برنامه‌ای- کاربردی، راهکارهای تقویت مهارت‌های مطالعه، راهکارهای رسانه‌ای، نقش مدیران و مسئولان فرهنگی، اجرایی، و سیاسی است.

روش/ رویکرد پژوهش: تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع تحقیقات کاربردی و از نظر روش، توصیفی است.

یافته‌ها: از مجموع ۸ راهکار در قالب ۶۰ سؤال فرعی براساس ارزش شاخص‌ها از لحاظ آماری، به مدلی برای ارزش‌گذاری و ارزشیابی ترویج فرهنگ مطالعه در بین دانش‌آموزان همراه با راهکارهای عملی نائل شدیم.

نتیجه‌گیری: به‌منظور ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی، بایستی نگاهی همه‌جانبه و کلی در به‌کارگیری روش‌های متنوع از جمله راهکارهای اجرایی- کاربردی، سازمانی و کلان، اجتماعی- فرهنگی و برنامه‌ای- کاربردی داشت؛ و نیز به نقش رسانه، مسئولین، و مدیران اجرایی در ترویج مطالعه توجه کافی کرد.

کلیدواژه‌ها

راهکارهای اجرایی، فرهنگ مطالعه، دانش‌آموزان، کتابخوانی، راهکارهای سازمانی- اجرایی، فرهنگ

راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ مطالعه در بین دانش آموزان

حسین خنیفر^۱ | فاطمه طاهری^۲ | ابوالقاسم سیار^۳

دریافت: ۱۳۹۱/۵/۵ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۰/۹

مقدمه

امروزه انسان وارث بیست قرن تجربه علمی و فرهنگی است. در عصر حاضر، تمام جوامع دنیا به سوی تحول گام برمی دارند. و مقوله کتابخوانی، دسترسی به اطلاعات و ترویج مطالعه از مؤلفه‌های اصلی دنیای جدید است (لستر^۴، ۱۹۹۵، ص ۹۰).

مطالعه و اطلاعات، عامل مهم توسعه و ایجاد فرهنگ محسوب می شوند و کم و کیف پیشرفت فرهنگی هر فرد یا جامعه بستگی مستقیم به میزان خواندن و کیفیت آنچه می خوانند دارد. به عقیده «بینسکی^۵» کتاب برای تعلیم و تربیت نوشته شده و نقش تعلیم و تربیت بی اندازه مهم است چون تعیین کننده سرنوشت قطعی زندگی بشری است (شعاری نژاد، ۱۳۸۶، ص ۴۱) و نیز برای رسیدن به رشد و شکوفایی علمی، فرهنگی، و اقتصادی هیچ راهی به جز گسترش فرهنگ مطالعه و ایجاد عادت همگانی مستمر و هدفمند وجود ندارد. طبیعی است که برای نیل به این مقصود، کتابخانه‌های آموزشی و ایجاد عادت به مطالعه در کودکان و نوجوانان بیش از پیش باید مورد توجه قرار گیرد.

در سال‌های اخیر به سبب دگرگونی‌های بنیادی و ژرف ناشی از انقلاب اسلامی ایران در نهادهای جامعه، بهسازی کیفیت آموزش و پرورش نیز از توجه ویژه‌ای برخوردار شده است. در این برهه از زمان، آنچه که در رأس همه عوامل و عناصر، حرکتی پایدار و پویا را برای تداوم شعور و شور اسلامی و انقلابی و استمرار نظام دینی ما ضروری می کند، مسئله

۱. استاد دانشکده مدیریت پردیس فارابی، دانشگاه تهران (نویسنده مسئول)
f.taheri@ut.ac.ir
۲. دکتری مدیریت دولتی پردیس فارابی، دانشگاه تهران
۳. کارشناس ارشد مدیریت دولتی، دانشگاه علوم پزشکی قم-ایران
۴. Lester
۵. Binski

«فرهنگ» است. خوشبختانه برخورداری فرهنگ ارزشمند ما از ریشه‌های قوی و مانا، و نگرش‌ها و پویش‌های فرهنگی ما (از آغاز رسالت پیامبر عظیم‌الشأن اسلام با فرمان «خواندن» از سوی خداوند تا پیشینه پربرابر فرهنگی ما، یعنی شمار کتاب‌ها و کتابخانه‌ها و کتاب‌نگاران و ظهور و وجود بزرگان و نام‌آوران و اهالی دانش و اندیشه و بینش در عرصه شکوفایی تمدن و گسترش فرهنگ مکتوب) ما را متقاعد می‌کند که «کتاب و کتابخانه» را از برترین، زیباترین و مهم‌ترین تجلیات فرهنگی بدانیم و آن را از گران‌سنگ‌ترین پدیده‌ها و میراث بشری به‌شمار آوریم.

همچنین، تیچنر^۶ از روان‌شناسان، معتقد است بشر هر اندازه هم که رشد کند جایگزین مطلق برای کتاب نخواهد یافت (منصوری، ۱۳۸۴، ص ۹). بنابراین کتاب‌های مدرن نیز کتاب هستند، نه چیز دیگر، ولیکن عرضه آنها با ابزار جدید است مانند آموزش‌های الکترونیکی^۷ (مقیم، ۱۳۷۷، ص ۱۵).

در حالی که فرهنگ کتابخوانی و مطالعه به‌عنوان یک عنصر اصلی در یادگیری باید و بالاترین جایگاه را در گستره‌های فردی و اجتماعی به‌ویژه در میان نسل نوجوان و جوان دانش‌آموز دارا باشد، اما متأسفانه به دلایلی گوناگون، کتاب از چنین موقعیتی که شایسته جامعه ما باشد برخوردار نشده و هنوز مطالعه به‌عنوان یک نیاز دائمی برای همگان مطرح نیست. در نظام آموزشی کشور ما ترویج فرهنگ کتابخوانی و وجود کتابخانه‌های جامع در مدارس و نقش آنها در تعمیم آموزش و پرورش، هنوز فکری تازه تلقی می‌شود و برای ایجاد و توسعه آن اقدامی مؤثر نشده است؛ ولی در کشورهایی که سابقه طولانی‌تری در زمینه آموزش و پرورش جدید دارند، از دیرباز ایجاد کتابخانه‌ها مورد توجه بوده است (صبا، ۱۳۷۱، ص ۱).

لذا نکته حائز اهمیت این است که برای ترویج فرهنگ مطالعه کارآمد در نسل دانش‌آموز چه راهکارهای اجرایی (عملی - کاربردی) می‌توان عنوان کرد؟ چگونه و با چه راهکارهایی می‌توانیم خانه‌ها، مراکز آموزشی، مراکز فرهنگی، و حتی کیف و کلاسور بچه‌ها را با کتاب و مطالعه و ترویج این فرهنگ آشنا کنیم؟ فرهنگی که با شیوع دنیای مجازی و مؤلفه‌های قدرت، سرعت، فرصت، ثروت، اطلاعات مجاز (پستمن، ۱۳۷۸، ص ۹۲) آسیب دیده است. به‌منظور ارتقاء فرهنگ مطالعه، باید راهکارهای اجرایی، روانی، تربیتی، ساختاری، دستگاهی، و خانوادگی مورد نظر قرار گیرند تا بتوانیم مطالعه را جهت‌دار، روشمند، مداوم، و هدفمند کنیم. در واقع، فرهنگ مطالعه، کاری است اساسی با اصولی همه‌جانبه که جمع آنها در یک مدل می‌تواند مدارس و آموزشگاه‌های ما را متحول و سهم مطالعه ما را که به‌زعم برخی صاحب‌نظران ۲ دقیقه در روز نسبت به برخی کشورها که بین ۲۰ دقیقه تا ۱ ساعت است بالا ببرد. فنون کتابخوانی و ترویج فرهنگ مطالعه، عامل رشد اصول کلی رفتار، و جلوگیری

6. Titchener Psychology

7. Electronic book

از بزهکاری (هرنیک^۸، ۱۹۸۷، ص ۵۵) شرط استقرار آموزه‌های خوب و مکتوب و تابعی از فرهنگ بالای مطالعه خصوصاً در سنین حساس (تین ایجر^۹) و به‌طور طبیعی در سنین دبستانی است. فنون و راهکارها نیز در هزاره سوم حتی با ۱۰ سال پیش متفاوت هستند که نگارنده سعی دارد آنها را در قالب یک مدل (نمودار ۱) مورد بررسی و درجه‌بندی قرار دهد.

نمودار ۱

راهکارهای اجرایی ترویج فرهنگ
مطالعه در مدارس

راهکارهای سازمانی و کلان (استراتژی‌های کلان) ← سیاست‌گذاری
راهکارهای ابزاری آموزشی و آموزشی (مدرسه‌ای) ← آموزشی و آموزشی
راهکارهای اجتماعی و فرهنگی ← بستر اجتماعی و فرهنگی محیط
راهکارهای زمینه‌ای مطالعه و کتابخوانی ← بسترسازی فرهنگی
راهکارهای محتوایی مطالعه و کتابخوانی ← تناسب منابع، سن و رشته
راهکارهای برنامه‌ای - کاربردی (آموزشی) ← در حیطه یادگیری
راهکارهای مهارتی (مطالعه‌ای کتابخوانی) ← در حیطه مهارت‌ها و فنون مطالعه و کارگاه‌ها
راهکارهای رسانه‌ای (ارتباطی) ← وسایل ارتباط جمعی (M.C.M)^{۱۰}
در این راستا، تحقیقاتی در جهت شناخت وضعیت کتابخانه‌های آموزشی انجام شده است. راستین (۱۳۵۱) در پژوهشی دریافت که هنوز مدارس دارای کتابخانه به معنی واقعی کلمه نیستند و برای کتابخانه‌های آموزشی جایگاهی در نظام آموزشی کشور در نظر گرفته نشده است. این محقق، علل مرتبط با این یافته را عدم مسئولیت‌پذیری افراد ذیربط، عدم علاقه آنها به مطالعه و کتاب، عدم وجود بودجه کافی و یا نبودن امکانات و فضای لازم برای احداث کتابخانه‌های آموزشی در نظر گرفته است.

8. Hemik

۹. سنین تین ایجر به سنین دوره نوجوانی که به تین ختم می‌شوند، اطلاق می‌شود (مانند سنین ۱۳-۱۹ سال).

10. Mass Communication Media: وسایل ارتباط جمعی از قبیل رسانه‌های دیداری، شنیداری، و نوشتاری

ایمنی (۱۳۵۴) در پژوهش خود به بررسی تغییرات ایجادشده در نظام آموزش و پرورش کشور می‌پردازد و در آن بیان می‌کند که مدارس کشور یا کتابخانه ندارند و یا اگر دارای کتابخانه هستند تنها تعداد انگشت‌شماری از آنها می‌توانند با معیارها و استانداردهای موجود برابری کنند.

بیانی (۱۳۵۶) در تحقیقی به بررسی کتابخانه‌های دبیرستانی شهر تهران و کشف نارسایی‌های احتمالی آنها پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داده است که کتابخانه‌های آموزشگاهی با شرایط موجود قادر به پاسخ‌گویی به نیازها و علایق دانش‌آموزان نیستند و در ضمن مسئولین نیز توجهی نسبت به این امر از خود نشان نمی‌دهند.

باب‌الحوائجی (۱۳۶۶) در تحقیقی، به تحلیل عوامل اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و به‌خصوص ساخت آموزش در ایران که دخیل بر امر مطالعه و کتابخوانی است می‌پردازد. نتایج حاصل نشان می‌دهد که اغلب پاسخ‌دهندگان (والدین دانش‌آموزان) از اهمیت کتابخانه‌های آموزشگاهی در امر آموزش اطلاعی ندارند و بیشتر دبیرستان‌ها نیز از وجود کتابخانه‌های آموزشگاهی محروم هستند.

فتاحی (۱۳۷۰) در پژوهشی مشکلات کتابخانه‌های آموزشگاهی را تعداد اندک دانش‌آموزان عضو کتابخانه، نوع کتب موجود در کتابخانه (داستانی و سرگرم‌کننده) و مشکلات مالی آنها می‌داند.

فصیحی (۱۳۷۲) در پژوهشی فقدان اندازه و معیارها و ضوابط لازم برای کتابخانه‌های دبیرستانی، درصد بسیار کم کتاب‌های علمی و مرجع، عدم به‌روز بودن اطلاعات کتابخانه‌ها، عدم پاسخ‌گویی کتابخانه‌ها به نیازهای علمی و تحقیقاتی دانش‌آموزان، نبود بودجه مستقل، عدم تمایل دانش‌آموزان به استفاده از کتابخانه به دلایلی همچون وضعیت فیزیکی کتابخانه و عدم جذابیت کتاب‌ها را عوامل مؤثر در عدم علاقه دانش‌آموزان به مطالعه کتاب در نظر گرفته است.

داورپناه (۱۳۷۵) در پژوهشی به شناسایی فعالیت‌های کتابخانه‌های آموزشگاهی در جهت تقویت آموزش و ایجاد عادت مطالعه پرداخته است. یافته‌ها نشان می‌دهد متأسفانه کتابخانه‌های آموزشگاهی از نظر مکان، مجموعه، و نیروی انسانی در وضعیت نامطلوب بسر می‌برند و باتوجه به شرایط کنونی نمی‌توانند نقش مؤثری در امور آموزش و ایجاد عادت مطالعه ایفا کنند.

امانی و آذرنویید (۱۳۸۰) در پژوهشی مطرح کرده‌اند که اغلب کتابخانه‌های مدارس استان اردبیل فاقد سالن مطالعه و مخزن مناسب و تجهیزات لازم هستند. تجهیزات دیداری-شنیداری‌ای که بتواند به آموزش مدارس کمک کند در کتابخانه‌های آموزشگاهی این استان وجود ندارد و یا در صورت وجود مورد استفاده قرار نمی‌گیرد. شکل اداره مخزن کتابخانه

مدارس مورد بررسی، بیشتر از نوع بسته است و این امر نشان می دهد که سازماندهی سنتی کتابها تأثیر چندانی در ایجاد رغبت دانش آموزان به مطالعه ندارد.

کولودژیسکا^{۱۱} (۱۳۷۶) در پژوهشی با عنوان «کتابخانه در نظام آموزش و پرورش به عنوان کیفیت»، به بررسی ساختار آموزش و پرورش لهستان و نگرش دانش آموزان نسبت به کتابخوانی پرداخته است. نتایج نشان می دهد مطالعه کتابها و ادبیات عمیق نه تنها بین دانش آموزان عامل مثبتی تلقی نمی شود، بلکه اغلب آنها به یادگیری از طریق فناوریهای جدید (کامپیوتر، تلویزیون و...) تمایل دارند و به خواندن کمتر علاقه نشان می دهند. در سال ۱۹۹۰ براساس تحقیقات انجام شده ۵/۱۰ درصد از دانش آموزان اظهار داشتند که برای آنها تلویزیون به طور کامل جای کتاب را پر می کند و در همان سال ۵/۱۵ درصد کامل و ۷/۵۱ درصد به طور نسبی تلویزیون را جانشین روزنامه کرده اند.

در مجموع با توجه به تحقیقات به عمل آمده هنوز هم در کشور ما کتابخانه های آموزشی به معنی واقعی کلمه و به صورت آنچه در کشورهای پیشرفته است وجود ندارد و همچنان نارسایی های اساسی در این زمینه احساس می شود، لذا تحقیقات و اقدامات گسترده تری را در این زمینه می طلبد.

در مجموع، بررسی پیشینه هانشان می دهد مسائل اقتصادی، فرهنگی، آموزشی، و اجتماعی - سیاسی مانع های عمده نشر کتاب در ایران قلمداد شده است (آذرننگ، ۱۳۸۳، ص ۲۳۵). از چند مورد شاخص می توان به نازل بودن سطح فرهنگ عمومی، نارسایی نظام آموزشی و تربیتی (مدارس و کتابخانه های آموزشی)، گرانی قیمت کتاب نسبت به متوسط درآمد افراد، عدم توسعه کتابخانه های عمومی و... اشاره کرد (ناصرالدین صاحب الزمانی، ۱۳۴۷، ص ۹۴).

اهداف اصلی عبارتند از:

۱. بررسی راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ مطالعه در دانش آموزان قم با تأکید بر کتابخوانی؛ و
۲. ارائه پیشنهادات عملی کوتاه مدت و میان مدت براساس مدل پیشنهادی ۸ شاخه ای راهکارهای اجرایی.

و اهداف فرعی:

۱. بررسی و ارائه راهکارهای سازمانی در ترویج فرهنگ مطالعه دانش آموزان؛
۲. بررسی و ارائه راهکارهای اجتماعی - فرهنگی و کلان در ارتقاء کیفیت و فرهنگ مطالعه دانش آموزان؛
۳. بررسی و ارائه راهکارهای برنامه ای - کاربردی غنی سازی فرهنگ مطالعه دانش آموزان؛
۴. بررسی و ارائه راهکارهای تقویت مهارت های مطالعه ای در بین دانش آموزان؛

۵. بررسی و ارائه راهکارهای رسانه‌ای در ترویج فرهنگ مطالعه؛ و
۶. بررسی نقش مدیران و مسئولان فرهنگی، اجرایی، و سیاسی استان در ترویج فرهنگ مطالعه دانش آموزان.

روش پژوهش

پژوهش حاضر بر مبنای هدف از نوع تحقیقات کاربردی^{۱۲} و مسئله‌مدار، و از نظر روشی نیز به صورت توصیفی^{۱۳} از نوع پیمایشی^{۱۴} است. لذا این پژوهش میدانی و از این جهت کاربردی است که در نهایت راهکارهای اجرایی مطالعه شده برای ترویج فرهنگ کتابخوانی در بین دانش آموزان را عرضه می‌کند و توصیفی بودن آن نیز بیانگر این واقعیت است که با استفاده از روش‌های میدانی ضمن ارزیابی وضعیت موجود کتابخوانی و فرهنگ آن، شاخص‌ها و توصیه‌های اجرایی با استفاده از روش اکتشافی، نظرسنجی خبرگان آموزشی و اطلاع‌رسانی، با بهره‌گیری از تجارب سایر کشورها به دست خواهد آمد.

جامعه آماری در این تحقیق شامل اساتید متخصص، خبرگان، مدیران امور اطلاع‌رسانی، و کتاب‌شناسان کودک و نوجوان و نیز دانشجویان کارشناسی ارشد رشته کتابداری هستند. برای تعیین حجم نمونه با استفاده از آزمون فرضیه برابر نسبت یک در جامعه اقدام شد. این روش برای جامعه‌ای نامشخص یا تا حدودی نامحدود، روش کاملاً علمی و معتبر است. برای انتخاب نمونه‌ای متناسب با اهداف و سؤالات پژوهش، با توجه به وضع موجود و فرض بر اینکه میزان گرایش مردم به مطالعه و کتابخوانی (۵۰-۵۰) باشد (فرض بی طرفی) و برای ارتقاء فرهنگ مطالعه و کتابخوانی به میزان حداقل ۲۰ درصد (راهکارهای ارتقاء آن به ۷۰ درصد از نظر خبرگان و حلقه اندیشگان)، از فرمول مربوطه استفاده می‌کنیم:

$$N = \frac{Z_1^2 - \frac{\alpha}{2} pa(1 - pb) Z_1 - \beta pb(1 - pb)}{(pa - pb)^2}$$

ضریب اطمینان،
 $1 - \alpha = 95\%$
 توان آزمون
 $1 - \beta = 90\%$

بنابراین:

$$N = \frac{1/96(0/5)(1 - 0/5) + 1/64(0/7)(1 - 0/7)}{(0/5 - 0/7)^2}$$

12. Applied research
13. Descriptive research
14. Survey

تعداد افراد لازم (خبرگان) برای بررسی راهکارهای ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی که ضمن نظرخواهی از آنها، راهکارهای ارتقاء فرهنگ مطالعه مورد پژوهش و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد، ۵۰ نفر خواهد بود که ۲۵ نفر آنها از میان دانشجویان کتابداری کارشناسی ارشد و دکتری و ۲۵ نفر از میان اساتید و خبرگان کتابداری انتخاب شد. ابزار اصلی پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، پرسشنامه محقق ساخته است که داده‌های مرتبط با اهداف اصلی و فرعی و سؤالات پژوهش، و داده‌های مرتبط با ویژگی‌های فردی و تحصیلی افراد از طریق مصاحبه پرسشگران با خبرگان، مدیران، معلمان، مدیران اجرایی دستگاه‌های سیاسی و فرهنگی، و دانش‌آموزان به دست آمده است. برای تجزیه تحلیل داده‌ها علاوه بر روش‌های ناظر به مطالعات کیفی (طبقه‌بندی، تلخیص، ترکیب اطلاعات) متناسب با سطوح اندازه‌گیری، مؤلفه‌های مدل ۸ ضلعی (نمودار ۱) به دلیل نمونه‌گیری از طبقات جامعه هدف، از روش‌های آمار استنباطی و نرم‌افزار SPSS، در بخش مصاحبه‌ها نیز از روش تحلیل محتوا^{۱۵} استفاده شده است.

یافته‌ها

یافته‌های مرتبط با سؤال اصلی ۱: راهکارهای اجرایی- کاربردی ترویج فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان چیست؟

شاخص	رتبه از دیدگاه		ارزش میزانی از دیدگاه	
	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان
مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی	۱	-	۴/۶۴	-
فرهنگ سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس	۲	۱	۴/۵۰	۴/۲۲
آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس	-	۲	-	۴/۲۲
غنی سازی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی با معرفی کتاب‌های مناسب هر سن	-	۳	-	۴/۱۸

جدول ۱

راهکارهای اجرایی- کاربردی ترویج فرهنگ مطالعه در بین دانش‌آموزان

همانطور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود فقط دو محور «مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی» و «فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس» از لحاظ آماری بیشترین معناداری را از دیدگاه خبرگان دانشگاهی یعنی «اساتید

15. Content analysis

دانشگاه» به خود اختصاص داده؛ و از دیدگاه خبرگان گروه اول یعنی «دانشجویان»، سه محور «فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس»، «آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس»، و «غنی‌سازی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی با معرفی کتاب‌های خوب و مناسب هر سن در مدارس» از لحاظ آماری بیشترین معناداری را به خود اختصاص داده‌اند.

یافته‌های مرتبط با سؤال اصلی ۲: چه مؤلفه‌هایی را می‌توان برای ترویج فرهنگ مطالعه در

دانش‌آموزان ارائه داد؟

ارزش‌میزی از دیدگاه دانشجویان	رتبه از دیدگاه		شاخص
	اساتید	دانشجویان	
-	۵/۹۶	-	۱ میزان تأثیر رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی و فرهنگ
-	۴/۸۲	-	۲ ملزوم کردن ادامه کار معلمان به گذراندن دوره‌های تخصصی مطالعه
۴/۱۳	۴/۷۸	۱۶	۳ تأثیر برنامه‌های کودک و نوجوان در معرفی کتاب‌های رده سنی
-	۴/۷۸	-	۴ وجود برنامه‌های مهارت‌آموزی مطالعه صحیح و کتابخوانی در مدارس
-	۴/۶۶	-	۵ مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی
۴/۴۰	۴/۶۶	۵	۶ کاهش نرخ کتاب‌های خوب و مفید در جامعه انتشاراتی با مخاطب دانش‌آموزی
۴/۴۵	۴/۵۳	۳	۷ یارانه دولت در خرید، ترویج، توزیع، و بسترسازی فرهنگ مطالعه بین دانش‌آموزان
۴/۲۲	۴/۵	-	۸ فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس
-	۴/۵۰	-	۹ غنی‌سازی و فضا‌سازی علمی کتابخانه‌های مساجد سراسر کشور با مخاطب دانش‌آموزان
۴/۲۷	۴/۴۶	۷	۱۰ وجود کتاب‌های مناسب (سن، جنس، و مکان) در کتابخانه مدارس
-	۴/۴۶	-	۱۱ به‌روزکردن کتاب‌ها به‌صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس
-	۴/۳۹	-	۱۲ انتشار مجله کم‌حجم برای تمام مدارس تحت عنوان «کتاب‌یار» برای معرفی بهترین کتاب‌های ماه

جدول ۲

مؤلفه‌های مدل ترویج فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان از دیدگاه خبرگان اساتید دانشگاهی و دانشجویان

شاخص	رتبه از دیدگاه		ارزش‌میزانی از دیدگاه
	اساتید	دانشجویان	دانشجویان
آموزش معلمان نسبت به مهارت‌های کتابخوانی و ترویج فرهنگ مطالعه	۱۳	۱۴	۴/۱۸
اختصاص بودجه در ردیف ویژه تجهیز و به‌روزرکردن کتابخانه‌های آموزشی	۱۴	-	۴/۳۲
ایجاد واحدهای فراتر از وضع موجود نسبت به ترویج فرهنگ کتابخوانی توسط آموزش و پرورش	۱۵	-	۴/۳۲
افزایش کتابخانه‌های عمومی و مناسب سنین مختلف به نسبت استاندارد جمعیتی شهر و روستا	۱۶	۱۲	۴/۲۲
انجام پژوهش‌های توصیفی از علایق دانش‌آموزان نسبت به نوع کتاب‌های درخواستی	۱۷	۱۳	۴/۲۲
تشکیل گروه‌های مطالعه و پژوهش در مدارس با هدف ترویج فرهنگ مطالعه	۱۸	۱	۴/۱۰
ایجاد ارتباط منطقی بین نمرات و محتوای دروس و ساعات کلاسی و کتابخانه در مدارس	۱۹	-	۴/۱۰
بالا بردن میزان آشنایی کودکان و نوجوانان با فرهنگ مطالعه صحیح و کتابخوانی	-	۲	۴/۵
آشنایی مؤلفین در بهره‌گیری از مهارت‌های جذب مخاطب برای مطالعه و ترویج کتابخوانی	-	۴	-
ایجاد علایق فرهنگی و نهادینه در نسل کودک و نوجوان	-	۶	۴/۴۰
آموزش والدین نسبت به مشارکت با فرزندان در مطالعه و ترویج کتابخوانی	-	۸	۴/۲۷
استفاده از رسانه‌ها از افراد با تجربه و متخصص برای ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی	-	۹	۴/۲۲
آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس	-	۱۰	۴/۲۲
میزان تأثیر رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی و فرهنگ	-	۱۵	۴/۱۳
سیاست‌گذاری در تهیه کتاب‌های کوچک و رایگان و در دسترس	-	۱۷	۴/۱۳
اختصاص ضمایم سالیانه به کتاب‌های درسی برای معرفی منابع مناسب هر پایه و سن	-	۱۸	۴/۰۴

ادامه جدول ۲

مؤلفه‌های مدل ترویج فرهنگ مطالعه در دانش‌آموزان از دیدگاه خبرگان اساتید دانشگاهی و دانشجویان

همانطور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، ۵ شاخص با رتبه بالاتر، از لحاظ اولویت از نظر خبرگان «اساتید دانشگاهی» عبارتند از: «میزان تأثیر رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی و

فرهنگ»، «ملزوم و مشروط کردن ادامه کار معلمان به گذراندن دوره‌های تخصصی مطالعه و فراهم کردن زمینه آموزش آن به معلمان»، «تأثیر برنامه‌های کودک و نوجوان در معرفی کتاب‌های رده سنی»، «وجود برنامه‌های مهارت‌آموزی مطالعه صحیح و کتابخوانی در مدارس»، و «مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی»؛ و از منظر خبرگان «دانشجویان»: «تشکیل گروه‌های مطالعه و پژوهش در مدارس به‌طور مستمر با هدف ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی»، «بالا بردن میزان آشنایی کودکان و نوجوانان با فرهنگ مطالعه صحیح و کتابخوانی»، «یارانه دولت در خرید، ترویج، توزیع، و بسترسازی فرهنگ مطالعه بین دانش‌آموزان»، «آشنایی مؤلفین در بهره‌گیری از مهارت‌های جذب مخاطب برای مطالعه و ترویج کتابخوانی»، و «کاهش نرخ کتاب‌های خوب و مفید در جامعه انتشاراتی خصوصاً با مخاطب دانش‌آموزی و سن».

یافته‌های مرتبط با سؤال اصلی ۳: راهکارهای اجرایی ترویج فرهنگ مطالعه براساس مدل پیشنهادی به چه شیوه‌ای عملی می‌شوند؟

ارزش‌میزانی از دیدگاه	رتبه از دیدگاه		شاخص
	استاد	دانشجویان	
۴/۲۲	۴/۸۲	۳	۱ ملزوم و مشروط کردن ادامه کار معلمان به گذراندن دوره‌های تخصصی مطالعه
۴/۱۳	۴/۷۸	۷	۲ تأثیر برنامه‌های کودک و نوجوان در معرفی کتاب‌های رده سنی
۴/۴۰	۴/۶۶	۱	۳ کاهش نرخ کتاب‌های مفید در جامعه انتشاراتی خصوصاً با مخاطب دانش‌آموزی
۴/۲۲	۴/۵۰	۴	۴ فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس
۴/۴۰	۴/۵۰	۲	۵ ایجاد علایق فرهنگی در نسل کودک و نوجوان و تأثیر آن بر فرهنگ مطالعه
۴	۴/۴۶	۸	۶ به‌روزکردن کتاب‌ها به‌صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس
۴/۱۸	۴/۳۹	۶	۷ آموزش معلمان نسبت به مهارت‌های کتابخوانی و ترویج فرهنگ مطالعه
۴/۲۲	۴/۲۸	۵	۸ افزایش کتابخانه‌های عمومی و مناسب سنین مختلف به‌نسبت استاندارد جمعیتی

جدول ۳

راهکارهای اجرایی ترویج فرهنگ مطالعه براساس مدل پیشنهادی

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۱: وضعیت فعلی فرهنگ مطالعه در جامعه چگونه است؟

شاخص	تعداد از دیدگاه		درصد از دیدگاه	
	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان
بسیار کم	۱۱	۹	۳۹/۲۸	۴۰/۹
کم	۱۰	۸	۳۵/۷۱	۳۶/۳۶
متوسط	۴	۳	۱۴/۲۸	۱۳/۶۳
زیاد	۲	۱	۷/۱۴	۴/۵۴
بسیار زیاد	۱	۱	۳/۵	۴/۵۴
جمع	۲۸	۲۲	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۴

وضعیت فعلی فرهنگ مطالعه در جامعه

همانطور که در جدول ۴ مشاهده می‌شود از مقایسه دو دیدگاه خبرگان «اساتید دانشگاه» و «دانشجویان» می‌توان چنین اظهار نظر کرد که وضعیت فعلی فرهنگ مطالعه در جامعه اگر در دو طیف مطلوب و نامطلوب مورد بررسی قرار گیرد، از دیدگاه نمونه مورد نظر به ترتیب خبرگان «اساتید دانشگاه» و «دانشجویان» ۷۵/۵۳ درصد و ۹۰/۹۲ درصد نامطلوب است و تنها ۲۴/۴۷ درصد و ۹/۰۸ درصد وضعیت را مطلوب دانستند.

سؤال فرعی ۲: راهکارهای ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه دانش آموزان از بُعد سازمانی و کلان چیست؟
از مجموع ۷ مؤلفه ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه دانش آموزان از بُعد سازمانی و کلان، در یک طیف ۵ شاخصه از دیدگاه استادان و دانشجویان به همراه رتبه و ارزش میزانی آنها در جدول ۵ ارائه شده است:

شاخص	رتبه از دیدگاه		ارزش میزانی از دیدگاه	
	اساتید	دانشجویان	اساتید	دانشجویان
اختصاص بودجه در ردیف ویژه تجهیز و به روز کردن کتابخانه‌های آموزشی	۱	-	۴/۳۲	-
ترویج مطالعه و توجه وزارت آموزش و پرورش به فرهنگ کتابخوانی	۲	-	۴/۳۲	-
افزایش کتابخانه‌های عمومی و مناسب سنین مختلف به نسبت استاندارد جمعیتی	۳	۱	۴/۲۸	۴/۲۲
انجام پژوهش توصیفی از علایق دانش آموزان نسبت به نوع کتاب‌های درخواستی	۴	۲	۴/۲۸	۴/۲۲
سیاستگذاری در تهیه کتاب‌های کوچک، رایگان و در دسترس	-	۳	-	۴/۱۳

جدول ۵

راهکارهای ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه
دانش آموزان از بُعد سازمانی و کلان

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۳. راهکارهای عمده اجتماعی- فرهنگی ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه دانش‌آموزان چیست؟

همانطور که در جدول ۶ مشاهده می‌شود از مجموع ۷ مؤلفه راهکارهای عمده اجتماعی- فرهنگی ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه دانش‌آموزان در یک طیف ۵ شاخصه از دیدگاه ۲۸ استاد دانشگاه و ۲۲ دانشجو برای ارائه ارزشیابی وضعیت مطلوب ارتقاء فرهنگ مطالعه از منظر اجتماعی- فرهنگی در بین جامعه دانش‌آموزان، شاخص‌های ذیل به‌عنوان کاربردی‌ترین شاخص‌ها ارائه می‌شود:

ارزش‌میزانی از دیدگاه		رتبه از دیدگاه		شاخص
دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	
۴/۴۰	۴/۵۰	۱	۱	ایجاد علایق فرهنگی و نهادینه در نسل کودک و نوجوان
-	۴/۳۹	-	۲	انتشار مجله برای مدارس تحت‌عنوان «کتاب‌یار» و معرفی بهترین کتاب‌های ماه
۴/۲۷	-	۲	-	آموزش والدین نسبت به مشارکت با فرزندان در مطالعه و ترویج کتاب‌خوانی

جدول ۶

راهکارهای عمده اجتماعی- فرهنگی ارتقاء کیفیت فرهنگ مطالعه

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۴: راهکارهای برنامه‌ای - کاربردی غنی‌سازی فرهنگ مطالعه دانش‌آموزان چیست؟

ارزش‌میزانی از دیدگاه		رتبه از دیدگاه		شاخص
دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	
-	۴/۶۴	-	۱	مثبت‌نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی
۴/۲۲	۴/۵۰	۱	۲	فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس
۴/۲۲	-	۲	-	آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس
۴/۱۸	-	۳	-	غنی‌سازی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی با معرفی کتاب‌های مناسب هر سن

جدول ۷

راهکارهای برنامه‌ای - کاربردی غنی‌سازی فرهنگ مطالعه در بین دانش‌آموزان

همانطور که در جدول ۷ مشاهده می‌شود، با مقایسه دیدگاه‌های دو گروه خبره «اساتید دانشگاه» و «دانشجویان» و با توجه به ارزش میزانی گویه‌های پژوهش، چهار شاخص کاربردی ترویج فرهنگ مطالعه عبارتند از: «مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی»، «فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس»، «غنی‌سازی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی با معرفی کتاب‌های خوب و مناسب هر سن در مدارس»، و «آموزش مهارت‌های مطالعه در مدارس».

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۵: راهکارهای نوآورانه و به‌روز برای تقویت مهارت‌های مطالعه در دانش‌آموزان چیست؟

ارزش میزانی از دیدگاه	رتبه از دیدگاه		شاخص	
	اساتید	دانشجویان		
۴	۴/۴۶	۳	۱	به‌روزر کردن کتاب‌ها به‌صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس
۳/۹۰	۴/۴۲	۶	۲	تولید برنامه تلویزیون برای پخش هفتگی معرفی خانواده‌های کتابخوان
۴/۱۸	۴/۳۹	۱	۳	انتشار مجله کم‌حجم برای تمام مدارس تحت عنوان «کتاب یار» و معرفی بهترین کتاب‌های ماه
۴/۰۴	۴/۲۸	۲	۴	راه‌اندازی «پست کتاب امانی» رایگان برای اعضای دانش‌آموز سراسر کشور در استان‌ها
-	۴/۱۷	-	۵	راه‌اندازی کتابخانه‌های خانگی و ایجاد سازمانی برای توزیع کتاب‌های مناسب سنین مختلف
۴	۴/۱۷	۴	۶	اجرای طرح وفور کتاب و بست‌سازی فرهنگی حداقل ۳۵۰ جلد کتاب در هر کلاس
۳/۹۵	۴/۱۴	۵	۷	راه‌اندازی مسابقات استانی، کشوری و ملی در مقوله‌های کتاب‌نویسی، کتابخوانی، شعر، داستان، تحقیق دانش‌آموزی و پوشش رسانه‌ای
۳/۹۰	۳/۹۲	۷	۸	طراحی روزنامه‌های دیواری (۱*۱) متر به‌منظور معرفی ده کتاب هفته در مدارس
۳/۷۷	-	۸	-	ایجاد یک شبکه تلویزیونی مخصوص ۱۲ ساعته برای معرفی کتاب‌های مختلف
۳/۷۲	-	۹	-	چاپ روزنامه‌های دو متر طول با عرض نیم متر و خلاصه یک داستان یا کتاب در آن

جدول ۸

راهکارهای نوآورانه برای تقویت مهارت‌های مطالعه در دانش‌آموزان

باتوجه به جدول ۸، مواردی همچون به‌روزرکردن کتاب‌ها به‌صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس، تولید برنامه تلویزیون برای پخش هفتگی معرفی خانواده‌های کتابخوان، انتشار مجله کم‌حجم با تیراژ بالا برای تمام مدارس تحت عنوان «کتاب یار» برای معرفی بهترین کتاب‌های ماه، راه‌اندازی «پست کتاب امانی» رایگان برای اعضای دانش‌آموز سراسر کشور در استان‌ها، راه‌اندازی کتابخانه‌های خانگی و ایجاد سازمانی برای توزیع کتاب‌های مناسب سنین مختلف در قبال پرداختن ماهیانه خانواده‌های متقاضی، از دیدگاه خبرگان اساتید دارای بالاترین رتبه؛ و از منظر دانشجویان، مواردی همچون انتشار مجله کم‌حجم با تیراژ بالا برای تمام مدارس تحت عنوان «کتاب یار» برای معرفی بهترین کتاب‌های ماه، راه‌اندازی «پست کتاب امانی» رایگان برای اعضای دانش‌آموز سراسر کشور در استان‌ها، به‌روزرکردن کتاب‌ها به‌صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس، اجرای طرح وفور کتاب و بسترسازی فرهنگی حداقل ۳۵۰ جلد کتاب در هر کلاس، نظارت آموزش معلم و راه‌اندازی ۳۱ مسابقه استانی سپس ۵ منطقه کشوری و سپس ملی در مقوله‌های (کتاب‌نویسی، کتابخوانی، شعر، داستان، تحقیق دانش‌آموزی، و پوشش رسانه‌ای) به‌ترتیب ۵ راهکار نوآورانه برای تقویت مهارت‌های مطالعه در دانش‌آموزان قلمداد شده‌اند.

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۶: چگونه می‌توان از بُعد رسانه‌ای در ترویج مطالعه در بین دانش‌آموزان اقدام کرد؟

شاخص‌های مؤلفه راهکارهای ترویج مطالعه از بُعد رسانه‌ای در جدول ۹ ارائه شده است:

ارزش‌میزانی از دیدگاه	رتبه از دیدگاه		شاخص
	دانشجویان	اساتید	
۴/۱۳	۵/۹۶	۳	میزان تأثیر رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی و فرهنگ
۴/۱۳	۴/۷۸	۲	تأثیر برنامه‌های کودک و نوجوان در معرفی کتاب‌های رده سنی
۴/۲۲	-	۱	استفاده رسانه‌ها از افراد باتجربه و متخصص برای ترویج فرهنگ کتابخوانی

جدول ۹

میزان نقش رسانه در ترویج مطالعه در بین دانش‌آموزان

از مجموع مدل پیشنهادی مؤلفه راهکارهای ترویج مطالعه در بین دانش‌آموزان از بُعد رسانه‌ای، توسط شاخص‌های ذیل به‌عنوان روش‌های رسانه‌ای به‌ترتیب از دیدگاه خبرگان

«اساتید دانشگاه» و «دانشجویان» ارائه می‌شود: «میزان تأثیر رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی و فرهنگ»، «تأثیر برنامه‌های کودک و نوجوان در معرفی کتاب‌های رده سنی با بهره‌گیری از اساتید مجرب و آموزش مهارت‌های مطالعه و مخاطب‌شناسی»، و «استفاده رسانه‌ها از افراد باتجربه و متخصص برای ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی».

یافته‌های مرتبط با سؤال فرعی ۷: نقش مسئولین و مدیران اجرایی در ترویج مطالعه در بین دانش‌آموزان چیست؟

ارزش‌میزی از دیدگاه		رتبه از دیدگاه		شاخص
دانشجویان	اساتید	دانشجویان	اساتید	
۴/۵	۴/۵۳	۱	۱	یارانه دولت در خرید و توزیع و بسترسازی فرهنگ مطالعه
۴/۰۹	۴/۳۵	۵	۲	استفاده از رسانه‌ها از افراد باتجربه و متخصص برای ترویج فرهنگ کتابخوانی
۴/۴۵	۴/۳۲	۲	۳	آشنایی مؤلفین در بهره‌گیری از مهارت‌های جذب مخاطب برای ترویج کتابخوانی
۴/۲۲	۴/۳۲	۴	۴	توجه وزارت آموزش و پرورش به ایجاد واحدهای فراتر از وضع موجود نسبت به ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی
۴/۲۷	۴/۲۱	۳	۵	آموزش والدین نسبت به مشارکت با فرزندان در مطالعه و ترویج کتابخوانی
۳/۶۸	۴/۰۳	۷	۶	برگزاری همایش روز مطالعه و کتاب در موضوعات مختلف و دعوت از متخصصین
۳/۶۸	۳/۷۸	۶	۷	به‌کارگیری معلمان بازنشسته علاقه‌مند برای تشکیل کتابخانه‌های محلی در منزل خود و اختصاص ساعتی به سرویس‌دهی دانش‌آموزان

جدول ۱۰

نقش مسئولین و مدیران اجرایی
در ترویج مطالعه

باتوجه به جدول ۱۰ و ارزش گویه‌ها از لحاظ آماری، ۵ شاخص دارای اولویت بالاتر به‌عنوان روش‌های اجرایی از دیدگاه خبرگان «اساتید دانشگاه» عبارتند از: «استفاده از یارانه دولت در خرید، ترویج و توزیع کتاب و بسترسازی فرهنگ مطالعه بین دانش‌آموزان»، «استفاده از رسانه‌ها از افراد باتجربه و متخصص برای ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی»، «آشنایی مؤلفین در بهره‌گیری از مهارت‌های جذب مخاطب برای مطالعه و ترویج کتابخوانی»، «توجه وزارت آموزش و پرورش به ایجاد واحدهای فراتر از وضع موجود نسبت به ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی»، و «آموزش والدین نسبت به مشارکت با فرزندان در مطالعه و ترویج کتابخوانی».

همچنین باتوجه به ارزش گویه از لحاظ آماری، ۵ شاخص ذیل به‌عنوان روش‌های اجرایی دارای رتبه و ارزش میزانی بالاتر از دیدگاه خبرگان «دانشجویان» ارائه می‌شود: «یارانه دولت در خرید و ترویج و توزیع و بسترسازی فرهنگ مطالعه بین دانش‌آموزان»، «آشنایی مؤلفین در بهره‌گیری از مهارت‌های جذب مخاطب برای مطالعه و ترویج کتابخوانی»، «آموزش والدین نسبت به مشارکت با فرزندان در مطالعه و ترویج کتابخوانی»، «توجه وزارت آموزش و پرورش به ایجاد واحدهای فراتر از وضع موجود نسبت به ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی»، و «به‌کارگیری معلمان بازنشسته علاقه‌مند برای تشکیل کتابخانه‌های محلی در منزل خود و اختصاص ساعتی به سرویس‌دهی دانش‌آموزان».

نتیجه‌گیری

انسان برای پیشرفت در عرصه‌های زندگی، احتیاج به شناخت نسبتاً کاملی از خود و جامعه دارد و باید با گذشته و آینده ارتباط برقرار کند. کتاب و مطالعه، عاملی برای شناخت و رشد دینی، فرهنگی، اخلاقی، و اجتماعی انسان است. با کتاب خوب است که انسان رشد می‌کند و برای حرکت آماده می‌شود. لذا ترویج فرهنگ مطالعه می‌تواند به‌عنوان گامی اساسی در رشد انسان‌ها و توسعه کشورها به‌شمار آید.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که از دیدگاه اساتید دانشگاه، مدیران امور اطلاع‌رسانی، و کتاب‌شناسان کودک و نوجوان و نیز دانشجویان، به‌منظور ارتقاء فرهنگ مطالعه و کتابخوانی بایستی راهکارهای مختلف اجرایی، برنامه‌ای - کاربردی، اجتماعی - فرهنگی و نوآورانه و نیز تأکید بر نقش رسانه‌ها، مسئولین و مدیران اجرایی بیش از پیش مورد توجه واقع شود و در اولویت برنامه‌های آموزشی و پرورشی دانش‌آموزان قرار گیرد. از جمله راهکارهای اجرایی و کاربردی می‌توان به غنی‌سازی برنامه‌های آموزشی و فرهنگی با معرفی کتاب‌های خوب و مناسب هر سن در مدارس و افزایش کتابخانه‌های عمومی و مناسب سنین مختلف اشاره کرد

که به ترتیب با پژوهش فصیحی (۱۳۷۲) و راستین (۱۳۵۱) همخوانی دارد. همچنین نقش مسئولین و مدیران اجرایی در تخصیص یارانه به خرید، ترویج، توزیع، و بسترسازی فرهنگ مطالعه (هم‌راستا با پژوهش باب‌الحوائجی، ۱۳۶۶) و رفع مشکلات اقتصادی و مالی آن (هم‌راستا با پژوهش فتاحی، ۱۳۷۰ و فصیحی، ۱۳۷۲) از جمله عوامل مهم در ترویج فرهنگ مطالعه و کتابخوانی است. راهکارهای نوآورانه نیز از جمله مواردی است که در پژوهش‌های پیشین به آن پرداخته نشده بود و این تحقیق آنها را مدنظر قرار داده و در واقع، گامی رو به جلو در جهت تحقق فرهنگ مطالعه و کتابخوانی برداشته است.

لذا با توجه به نتایج حاصل از تحلیل داده‌های این پژوهش، راهکارهای ذیل به‌عنوان مهم‌ترین راهکارهای ارتقاء فرهنگ مطالعه و کتابخوانی ارائه می‌شوند:

- مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس به‌عنوان راهکار اجرایی - کاربردی؛
- ملزوم کردن ادامه کار معلمان به گذراندن دوره‌های تخصصی مطالعه و فراهم کردن زمینه آموزش آن به معلمان؛
- کاهش نرخ کتاب‌های خوب و مفید در جامعه انتشاراتی خصوصاً با مخاطب دانش‌آموزی؛
- اختصاص بودجه در ردیف ویژه تجهیز و به‌روزر کردن کتابخانه‌های آموزشی؛
- افزایش کتابخانه‌های عمومی و مناسب سنین مختلف به نسبت استاندارد جمعیتی شهر و روستا؛
- ایجاد علائق فرهنگی و نهادینه در نسل کودک و نوجوان و تأثیر آن بر فرهنگ مطالعه و کتابخوانی؛
- مثبت نشان دادن تأثیر مطالعه بر سایر یادگیری‌ها در برنامه آموزشی فرهنگ‌سازی مطالعه در دوره‌های سنی پایین در جامعه مدارس؛
- به‌روزر کردن کتاب‌ها به صورت سالیانه در کتابخانه‌های مدارس؛
- انتشار مجله کم‌حجم با تیراژ بالا برای تمام مدارس تحت عنوان «کتاب یار» برای معرفی بهترین کتاب‌های ماه؛
- افزایش فعالیت رسانه‌ها در ترویج کتابخوانی؛
- استفاده رسانه‌ها از افراد باتجربه و متخصص برای ترویج مطالعه و فرهنگ کتابخوانی؛
-

- همچنین پیشنهاد می‌شود محققان در پژوهش‌های آتی، به جای تکیه صرف بر روش‌های کمی، از طریق روش‌های تحقیق کیفی به مصاحبه با دانش‌آموزان و بررسی علل عدم تمایل آنها به مطالعه بپردازند و بخشی از عوامل مؤثر بر فرهنگ مطالعه را از منظر و

دیدگاه دانش آموزان کشف و استخراج کنند تا بدین ترتیب، به جامعیت استخراج روش های مؤثر بر این پدیده مهم فرهنگی نائل آیند.

منبع

- آذرنگ، عبدالحسین (۱۳۸۳). *اطلاعات و ارتباطات*. تهران: وزارت ارشاد اسلامی ایران.
- امانی، غفور؛ آذرنوب، فریده (۱۳۸۰). *کتابخانه های مدارس و نقش آنها در ایجاد عادت مطالعه در دانش آموزان*. (چاپ اول). اردبیل: تراز. اداره کل آموزش و پرورش استان اردبیل.
- ایمنی، لیلی (آهی) (۱۳۵۴). *کتابداری در کتابخانه های کودکان و نوجوانان*. تهران: نامه انجمن کتابداران.
- باب الحوائجی، فهیمه (۱۳۶۶). «علل عدم تداوم پویایی کتابخانه های دبیرستانی در ایران». پایان نامه کارشناسی ارشد کتابداری و اطلاع رسانی، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- بیانی، احمد (۱۳۵۶). «بررسی وضع کتابخانه های دبیرستانی شهر تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- پستمن، نیل (۱۳۷۸). *تکنوپولی (تسلیم فرهنگ به تکنولوژی)*. ترجمه صادق طباطبایی. تهران: اطلاعات.
- داورپناه، محمدرضا (۱۳۷۵). «بررسی نقش کتابخانه های مدارس ابتدایی در تقویت آموزش و ایجاد عادت مطالعه». *پیام کتابخانه*.
- راستین، فروردین (۱۳۵۱). «بررسی کتابخانه های دبستان های تهران». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۸۶). *ادبیات کودکان*. (چاپ چهاردهم). تهران: اطلاعات.
- صبا، ایرج (۱۳۷۱). *شیوه بهره گیری از کتابخانه و منابع آن (آشنایی با کتابخانه و اصول کتابداری)*. تهران: دانشگاه پیام نور.
- فتاحی، رحمت الله (۱۳۷۰). «کتابخانه های آموزشی ارکان اساسی تعلیم و تربیت». *فصلنامه کتابداری*، دفتر هشتم.
- فصیحی، حمید (۱۳۷۲). «بررسی و ارزیابی وضع موجود کتابخانه های دبیرستانی شهر اصفهان». پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.
- کولودیسکا، جادویگا (۱۳۷۶). «کتابخانه در نظام آموزش و پرورش به عنوان کیفیت». ترجمه ثریا قزل ایغ. *درگزیده مقالات ایفلا ۹۶*، (چین ۳۱-۲۵ اوت ۱۹۹۶). زیر نظر دکتر عباس حری، به همت و ویراستاری تاج الملوک ارجمند. تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران.
- مقیمی، سیدمحمد (۱۳۷۷). *سازمان و مدیریت؛ رویکردی پژوهشی*. تهران: ترمه.
- منصوری، جواد (۱۳۸۴). *فرهنگ و زبان*. تهران: برق.
- ناصرالدین صاحب الزمانی، محمدحسن (۱۳۴۷). *اقتصاد بیمار کتاب*. تهران: عطاسی.

Hernik, H. Larsen (1987). "Learning experiences and managerial role performance: Perceptions of New Zealand managers and their subordinates". *Asia Pacific Journal of Management*, 10(2).

Lester, James D. (1995). *Writing reseatch papers: A complete guide*. 17th ed. New york: HARPER Collins College pub.

استناد به این مقاله:

خینفر، حسین؛ طاهری، فاطمه؛ سیار، ابوالقاسم (۱۳۹۳). «بررسی راهکارهای اجرایی ارتقاء فرهنگ مطالعه در بین دانش‌آموزان استان قم با تأکید بر کتابخوانی». *فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازماندهی اطلاعات*، ۲۵(۲): ۸۶-۱۰۵.

